

Fødevareøkonomisk Institut

Grøn økonomi, grøn omstilling og grøn vækst – Kært barn, mange navne

Henrik Zobbe, Institutleder

Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi

Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet

Københavns Universitet

Indledning

- Den tidligere regering talte om *grøn vækst* og den nuværende regering taler meget om *grøn omstilling*.
- Regeringsgrundlaget "Et Danmark, der står sammen" er fyldt med fraser omkring grøn omstilling af den danske økonomi og velfærdsstat.

Hvad betyder grøn økonomi/grøn vækst/grøn omstilling?

Er der tale om varm luft, eller kan begrebet gøres operativt?

Kan Danmark leve af grøn vækst?

Grøn omstilling/grøn vækst

- Grøn omstilling eller grøn vækst er ikke noget enestående dansk. Denne dagsorden diskuteres livligt på den europæiske og internationale politiske scene.
- Grundtesen er, at status quo er uholdbar. Der er et stigende pres på jordens knappe naturressourcer, mens stigende befolkning og klimaforandringer forværrer situationen.
- Grøn omstilling betyder ikke enten/eller, men både/og. Det handler om at balancere mellem at sikre mulighederne for erhvervet og industrien nu og fremover at levere produktion, beskæftigelse og eksport, samtidig med at natur, miljø og klima sikres for de efterfølgende generationer.

OECD har forsøgt sig med en dagsorden for grøn vækst inden for landbrug og fødevarer

De **foreslår** tre strategiske indsatsområder:

- Fokus på bæredygtig produktivitet, hvor ressourcerne udnyttes bedre gennem hele udbudskæden (jord-til-jord) skabt gennem øget forskning, udvikling, innovation, uddannelse og information.
- Sikre velfungerende markeder, som leverer de rigtige prissignaler, der tager højde for ressourceknaphed og samfundets betalingsvillighed for offentlige goder og positive og negative eksterne effekter gennem reguleringsmekanismer, incitamentsstrukturer og informationssystemer.
- Sikre og håndhæve ejendomsretten, der er en nødvendig og kompliceret forudsætning for markedsøkonomiens funktionalitet.

Eks. på dårlig ressourceeffektivitet: Madspild

- Samlet værdi af madspild i Danmark beløber sig til cirka 6,7 milliarder kroner årligt eksklusive afgifter.
- Spild af kød og frugt/grønt udgør hver omtrent en tredjedel af denne værdi, og mejeriprodukter cirka en femtedel. Korn, mel og brød, udgør således resten af værdien af madspildet.
- Opgørelsen tyder også på, at det er i husholdningerne, madspildet er størst. Her spildes cirka to tredjedele af de 6,7 milliarder. Forarbejdning, detailhandel og storkøkkener bidrager også med forholdsvis store andele af det samlede madspild.
- Sideløbende med det egentlige madspild er der også et skjult madspild i form af råvarer, halvfabrikata med videre, som aldrig bliver udnyttet til færdigvarer.

Eks. på forbedret ressourceeffektivitet: Biomasse

- Udgangspunktet er, at industrien er interesseret i at etablere en bioraffinaderisektor i Danmark, som kan erstatte oliebaseerede produkter med grønne materialer, kemikalier, energi og brændstof.
- Vi har sammen med andre forskere vist, at det godt kan lade sig gøre at øge biomasseproduktionen med over 200 procent og samtidig forbedre miljøet, uden at det går ud over den nuværende foder- og fødevarerproduktion.
- Med bæredygtig biologi og teknologi kan der produceres 10 millioner ekstra tons biomasse om året – uden at inddrage mere landbrugsjord ved at omlægge til alternative dyrkningssystemer.

Det økonomisk teoretiske udgangspunkt

- Økonomisk teori tilsiger, at hvis forurening ikke koster noget, vil der blive forurenede mere, end samfundet ønsker.
- Staten må derfor gribe ind over for markedet og sørge for, at der bliver taget hånd om de omkostninger, som fx forurening påfører samfundet.
- Landbruget må lige som andre erhverv påtage sig et ansvar for de negative eksterne effekter, deres produktion påfører bl.a. miljø, natur og klima.

Implementering af regulering kræver omtanke

- Reguleringen skal på den ene side implementeres på en måde, så produktionen kan opretholdes ved teknologiimplementering, og på den anden side stå i forhold til de omkostninger, som landbruget påfører samfundet.
- En vigtig forudsætning er, at teknologien er til rådighed. Det kræver velvilje fra regering og folketing samt en prioriteret indsats fra erhvervet selv.
- Landbruget er domineret af små virksomheder og derfor afhængigt af, at samfundet finansierer den nødvendige forsknings- og udviklingsindsats.

Eks. på samfundsøkonomisk vurdering: Skjern Å

- Formålet med Skjern Å-analysen var at sammenholde de samfundsmæssige fordele med de samfundsmæssige omkostninger ved projektet for at understøtte beslutningen om at opstarte projektet.
- Analysen omfatter markedsgoder såvel som ikke-markedsomsatte goder. Værdien af ikkemarkedsomsatte fordele er opgjort ved anvendelse af økonomiske værdisætningsmetoder.
- Analysen medtager eksistensværdien af øget biodiversitet, brugsværdien af forbedrede muligheder for friluftsliv, lystfiskeri og jagt samt renseeffekter i form af okker- og næringsstoff tilbageholdelse m.m.
- Omkostningssiden omfatter jordrentetabet ved inddragelse af landbrugsjord samt anlægs- og driftsomkostninger.

Eks: Kvælstofregulering i dansk landbrug (I)

- Der opstod et politisk pres for regulering af dansk landbrugs kvælstofudledning i løbet af 1980'erne symboliseret af døde hummere på tv og af Ritt Bjerregaard.
- Økonomer argumenterede for en afgift på kvælstofudledningen, der kom fra både kunstgødning og husdyrgødning, fra hver enkelt landmand.
- Da dette ikke var muligt, foreslog økonomerne en afgift på kunstgødningskvælstof og kvælstofindholdet i husdyrgødning.
- Problemet med dette er, at der ikke er en proportional sammenhæng mellem kvælstoftilførsel og forurening.

Eks: Kvælstofregulering i dansk landbrug (II)

- En konsekvens ville være omlægninger af afgrødesammensætningen over mod kvælstoffikserende bælgplanter som fx ærter. Resultatet ville være en afgift uden den store virkning.
- Et andet problem var den dårlige udnyttelse af kvælstofindholdet i husdyrgødning. Afgiften ville medføre relativt store omkostninger til planteavlerne, hvilket ikke var rimeligt.
- Økonomernes løsningsforslag var en omsættelig kvotemodell, hvor hver bedrift tildeles en kvælstofkvote i kunstgødning. Kvoten ville være et beregnet behov efter fradrag af fiksering og indhold i husdyrgødning.

Monitorering og evaluering af grøn omstilling

En omlægning af økonomien, der er samfundsøkonomisk efficient, vil kræve en udvikling og implementering af en række indikatorer.

Disse kunne fx være:

- Indikatorer for den miljø- og ressourcemæssige produktivitet i produktion og forbrug
- Indikatorer for ressourcegrundlaget
- Indikatorer for den miljømæssige dimension af livskvalitet
- Indikatorer, der omfatter de økonomiske muligheder ved grøn omstilling.

Fødevarøkonomisk Institut

Læs mere på www.foi.dk